

BOLXEVISME I STALINISME

Lev Trotski

29 d'agost de 1937

---

versió catalana feta per Alejo Martínez – alejomp@lycos.es - des de: *Bolchevismo y stalinismo*,
Editora El Yunque, Buenos Aires, 1975, pp 9-32.

REACCIÓ CONTRA EL MARXISME I EL COMUNISME
“TORNADA AL MARXISME”
ÉS EL BOLXEVISME RESPONSABLE DEL STALINISME?
EL PRONÒSTIC FONAMENTAL DEL BOLXEVISME
STALINISME I “SOCIALISME D’ESTAT”
PROBLEMES TEÒRICS
PROBLEMES MORALS
LES TRADICIONS DEL BOLXEVISME I LA IV^a INTERNACIONAL

Èpoques reaccionàries com l’actual, no sols debiliten i desintegren la classe obrera aïllant-la de la seua avantguarda, sinó que també rebaixen el nivell ideològic general del moviment en fer anar cap enrere el pensament polític, fins a etapes ja superades des de fa molt de temps. Sota aquestes condicions la tasca de l’avantguarda consisteix, primer que res, en no deixar-se suggestionar pel reflux general: cal avançar contra el corrent. Si les desfavorables relacions de forces no permeten servir les antigues posicions polítiques, almenys cal conservar les posicions ideològiques puix que l’experiència tan cara del passat s’hi ha concentrat. Davant dels ulls dels insensats, tal política apareix com “sectària”. En realitat únicament preparar un salt gegantí cap endavant impulsada per l’onada ascendent del nou període històric.

REACCIÓ CONTRA EL MARXISME I EL COMUNISME

Les grans derrotes polítiques provoquen, inevitablement, una revisió de valors, que en general es porta a terme en dues direccions. D’una banda, el pensament de la vertadera avantguarda, enriquit per l’experiència de les derrotes, defensa amb unghes i dents la continuïtat del pensament revolucionari i s’esforça en educar nous quadres per als futurs combats de masses. D’una altra, el pensament dels rutinaris, dels centristes i dels diletants, atemorit per les derrotes, tendeix a derrocar l’autoritat de la tradició revolucionària i torna al passat amb el pretext de cercar una “nova veritat”.

Es podrien aportar infinitat d'exemples de reacció ideològica que força sovint adopta la forma de postració. En el fons, tota la literatura de la II i III internacionals i la dels seus satèl·lits del Bureau de Londres, constitueixen exemples d'aquest gènere. Ni una línia d'anàlisi marxista. Ni una temptativa seriosa d'aclarir les causes de les derrotes. Ni una paraula nova sobre l'esdevenidor. Només clixés, rutina, mentides i, sobretot, preocupacions per a salvar la seua posició burocràtica. Basten deu línies de qualsevol Hilferding o d'Otto Bauer, per a notar ja l'olor de podridura. Dels teòrics de la Comintern és millor no parlar-ne. El cèlebre Dimitrov és tan ignorant i trivial com el més simple magatzemista. El pensament d'aquestes persones és molt peresós per a renegar del marxisme: el prostitueixen. Però actualment no són aquests senyors que ens interessin. Vegem els "innovadors".

L'excomunista austríac, Willi Schlamm, ha consagrat un opuscle als processos de Moscou amb l'expressiu títol de *Dictadura de la mentida*. Schlamm és un periodista talentós, el principal interès del qual està dirigit envers els assumptes d'actualitat. Féu una excel·lent crítica de les falsificacions de Moscou i féu llum sobre la mecànica psicològica de les "confessions voluntàries". Però com en té prou, vol crear una nova teoria del socialisme que asseure l'esdevenidor contra les derrotes i les falsificacions. Com Schlamm no és un teòric i, segons les seues declaracions, està molt poc familiaritzat amb la història del desenvolupament del socialisme, creient fer un descobriment, presenta un socialisme anterior a Marx, que a més d'ésser una varietat endarrerida del socialisme alemany, és dolçàs i insuls. Schlamm renuncia a la dialèctica i a la lluita de classes, sense parlar de la dictadura del proletariat. Per a ell, la tasca de la transformació de la societat es redueix a la realització d'algunes veritats "eternes" de la moral, amb què es prepara per a impregnar la humanitat des d'ara, sota el règim capitalista. La revista de Kerenski *Novaia Rossia* (antiga revista provincial russa que es publica a París) no sols adopta amb alegria, sinó que també amb noblesa, la temptativa de Willi Schlamm de salvar el marxisme per mitjà d'una inoculació de limfa moral. Segons la justa conclusió de la redacció, Schlamm aconseguix els principis del vertader socialisme rus, que ja havia oposat amb anterioritat, a la ruda lluita de classes, els principis sagrats de fe, esperança i amor.

Per cert que la doctrina original dels "socialistes-revolucionaris" russos, representa en les seues premisses teòriques un retorn al socialisme de l'Alemanya anterior a Març de 1848. No obstant, seria massa injust exigir de Kerenski, un coneixement més profund de la història de les idees del socialisme, que de Schlamm. Molt més important és el fet que Kerenski, que ara se solidaritza amb Schlamm, fou com a cap de govern, l'iniciador de les persecucions contra els bolxevics, tractant-los com a agents de l'Estat Major Alemany, és a dir, que organitzà les mateixes falsificacions contra què Schlamm mobilitza ara veritats metafísiques extrems dels mites.

El mecanisme psicològic de la reacció intel·lectual de Schlamm, i dels seus semblants, és força simple. Durant algun temps aquestes persones han participat

en un moviment polític que jurava per la lluita de classes i invocava, de paraula, la dialèctica materialista. Tant en Alemanya com en Àustria, aquest moviment acabà en una catàstrofe. Schlamm treu la següent conclusió sumària “Vegeu on mena la lluita de classes i la dialèctica!”. I com el nombre de descobriments està limitat per l'experiència històrica... i per la riquesa dels coneixements personals, el nostre reformador en la seua recerca d'una nova fe, ha trobat veritats antigues, rebutjades fa temps, que oposa bravament no sols al bolxevisme, sinó també al marxisme.

A simple vista, la varietat de reacció ideològica presentada per Schlamm, és tan primitiva (de Marx... a Kerenski) que no paga la pena detenir-s'hi. No obstant, és extremadament instructiva: precisament, gràcies al seu caràcter primitiu, representa el denominador comú de totes les altres formes de reacció, i en primer lloc del renunciament total al bolxevisme.

“TORNADA AL MARXISME”

El marxisme ha trobat la seua expressió històrica més grandiosa en el bolxevisme. Sota la bandera del bolxevisme el proletariat obtingué la seua primera victòria i fundà el primer estat obrer.

Cap força serà capaç d'esborrar aquests fets històrics. Però, com que la revolució d'Octubre ha conduït a l'estat actual, és a dir al triomf de la burocràcia, amb els seus sistemes d'opressió, de falsificació i d'espoliació (a la dictadura de la mentida) segons la justa expressió de Schlamm, nombrosos esperits formalistes i superficials, s'inclinen davant de la sumària conclusió que és impossible lluitar contra el stalinisme, sense renunciar al bolxevisme. Com ja sabem, Schlamm va encara més lluny: el stalinisme, que és la degeneració del bolxevisme, és també un producte del marxisme; en conseqüència, és impossible lluitar contra el stalinisme sense apartar-se de les bases del marxisme. Gents menys conseqüents, però més nombroses diuen pel contrari: “cal tornar del bolxevisme al marxisme”. Però... Per quin camí? A quin marxisme? Abans que el marxisme “anés a la fallida” en forma de bolxevisme, ja s'havia enfonsat sota la forma de socialdemocràcia. La consigna “tornar novament al marxisme” significa donar un salt sobre la II i la III internacionals cap a... la I Internacional! Però també aquesta fou derrotada. Resumint: es tracta de tornar en definitiva... a les obres completes de Marx i Engels. Per a donar aquest salt heroic, no hi ha necessitat de sortir del gabinet de treball, ni tan sols de llevar-se les plantofes. Però, ¿com passar de colp dels nostres clàssics (Marx morí en 1883 i Engels en 1895) a les tasques de la nova època, fent a una banda la lluita teòrica i política de moltes desenes d'anys, lluita que comprèn també el bolxevisme i a la Revolució d'Octubre? Cap d'aquells que es proposen renunciar al bolxevisme com a tendència històricament en “fallida”, ha indicat nous camins.

Per a ells tot es redueix al simple consell d'estudiar *El Capital*. Contra açò no tenim res a objectar. Però també els bolxevics han estudiat *El Capital*, i no del tot malament. No obstant, això no ha impedit la degeneració de l'Estat Soviètic i la “*mise en scène*” dels processos de Moscou. Què fer doncs? ¿És veritat, per tant, que el stalinisme representa el producte legítim del bolxevisme, com ho creu tota la reacció, com ho afirma el mateix Stalin, com ho pensen els menxevics, els anarquistes i alguns doctrinaris d'esquerra, que es consideren marxistes? “Sempre ho havíem predit -diuen- en haver començat amb la prohibició dels distints partits socialistes, amb l'aixafament dels anarquistes, en haver establert la dictadura dels bolxevics en els *soviets*, la Revolució d'Octubre no podia deixar de conduir a la dictadura de la burocràcia. El stalinisme és la continuació i la negació, alhora, del leninisme”

ÉS EL BOLXEVISME RESPONSABLE DEL STALINISME?

L'error d'aquest raonament comença amb la identificació tàcita, del bolxevisme, de la Revolució d'Octubre, i de la Unió Soviètica. El procés històric, que consisteix en la lluita de forces hostils, és reemplaçat per l'evolució abstracta del bolxevisme. No obstant, el bolxevisme és únicament un corrent polític. Encara que estretament lligat a la classe obrera, no s'identifica amb ella. En l'URSS, a més a més de la classe obrera, existeixen més de cent milions de camperols de diverses nacionalitats; una herència d'opressió, de misèria i d'ignorància. L'estat creat pels bolxevics reflexa no sols el pensament i la voluntat dels bolxevics sinó, també, el nivell cultural del país, la composició social de la població, la influència del passat bàrbar i de l'imperialisme mundial no menys bàrbar. Representar el procés de la degeneració de l'estat soviètic com si fos l'evolució del bolxevisme pur, és ignorar la realitat social. perquè considera un sol dels seus elements aïllant-lo d'una manera purament lògica. N'hi ha prou amb anomenar aquest error elemental pel seu vertader nom, perquè no en quede res.

El mateix bolxevisme mai s'ha identificat amb la Revolució d'Octubre ni amb l'Estat Soviètic que en sorgí. El bolxevisme es considerava com un dels factors històrics, el seu factor “conscient”, factor molt important però no decisiu. Mai hem pecat de subjectivisme històric. Veiem el factor decisiu, (sobre la base donada per les forces productives), en la lluita de classes, no sols a escala nacional sinó també internacional.

Quan els bolxevics feien concessions a les tendències petitburgeses dels camperols; quan establien regles estrictes per a l'ingrés al Partit; quan depuraven aquest partit d'elements que li eren estranys; quan prohibien els altres partits; quan introduïen la NEP, quan cedien les empreses en forma de concessions; o quan signaven acords diplomàtics amb els governs imperialistes, extreïen, d'aquest fet fonamental, una conclusió que, des del començament, els

era teòricament clara: la conquesta del poder, per molt important que siga, no converteix el partit en l'amo totpoderós del procés històric.

Certament, després d'haver-se apoderat de l'aparell de l'estat, el partit té la possibilitat d'influenciar, amb una força sense precedents, en el desenvolupament de la societat, però, per contra, es veu sotmès a una acció múltiple per part de tots els altres elements d'aquesta societat. Pot ser expulsat del poder pels cops directes de les forces hostils. Amb el ritme més lent de l'evolució, pot degenerar interiorment, encara que es mantinga en el poder. És precisament aquesta dialèctica del procés històric, la que no comprenen els raonadors sectaris que tracten de trobar un argument definitiu contra el bolxevisme, en la putrefacció de la burocràcia stalinista. En el fons, aqueixos senyors diuen: "un partit revolucionari és roí quan no porta en si mateix garanties contra la seua degeneració". Enfocat amb un criteri semblant, el bolxevisme està evidentment condemnat: no posseeix cap talismà. Però aqueix mateix criteri és fals. El pensament científic exigeix una anàlisi concreta: com i per què el partit s'ha descompost?, fins ara únicament els bolxevics han fet aquesta anàlisi. No per això han tingut necessitat de trencar amb el bolxevisme. Ben al contrari, és en l'arsenal del bolxevisme on han trobat tot allò que és necessari per a explicar el seu destí. La conclusió a què arribem és la següent: evidentment el stalinisme ha "sorgit" del bolxevisme; però no ho ha fet d'una manera lògica, sinó dialèctica; no com la seua afirmació revolucionària, sinó com la seua negació termidoriana. Que no és la mateixa cosa.

EL PRONÒSTIC FONAMENTAL DEL BOLXEVISME

No obstant, els bolxevics no han tingut necessitat d'esperar els processos de Moscou, per a explicar *a posteriori* les causes de la descomposició del partit dirigent de l'URSS. Fa molt de temps que havien previst la possibilitat teòrica d'una variant semblant en la seua evolució i per endavant s'havien expressat sobre ella. Recordem, el pronòstic que havien fet els bolxevics no sols en vigílies de la Revolució d'Octubre sinó, també, un bon grapat d'anys abans. L'agrupació fonamental de les forces, a escala nacional i internacional, obre, per primera vegada, per al proletariat d'un país tan endarrerit com Rússia, la possibilitat d'arribar a la conquesta del poder. Però, aqueix mateix agrupament de forces, permet assegurar per endavant, que *sense la victòria més o menys ràpida del proletariat dels països avançats l'estat obrer no podrà mantenir-se a Rússia*. El règim soviètic, abandonat a les seues pròpies forces, caurà o degenerarà. Més exactament: primer degenerarà i després caurà ràpidament. He tingut l'oportunitat d'escriure sobre açò, més d'una vegada, des de 1905. En la meua *Història de la Revolució Russa* (apèndix a l'últim tom, "Socialisme en un sol país") hi ha una ressenya del que han dit al respecte els caps del bolxevisme des de 1917 fins a 1923. Tot es redueix a una sola cosa: sense revolució a Occident, el bolxevisme serà liquidat per la contrarevolució interna; per la

intervenció estrangera, o per la seua combinació. En particular, Lenin ha indicat més d'una vegada, que la burocratització del règim soviètic no és una qüestió tècnica o d'organització, sinó que és el començament d'una possible degeneració social de l'Estat Obrer. En l'XI Congrés del partit, al març de 1922, Lenin parla del "suport" que estaven decidits a oferir a la Rússia Soviètica durant l'època de la NEP, alguns polítics burgesos i en particular el professor liberal Oustrialov. "Estic pel sosteniment del govern soviètic a Rússia (digué) malgrat que jo siga un cadet, un burgès que ha sostingut la intervenció... doncs ha entrat en el camí del poder burgès ordinari". Lenin prefereix la veu cínica de l'enemic als "dolços parrups comunistes", i ha advertit al partit d'aqueix perill amb aquestes paraules de ruda sobrietat: "Coses com les que diu Oustrialov són possibles, cal confessar-ho. La història coneix transformacions de tota índole; recolzar-se en la convicció, la devoció i altres excel·lents qualitats morals, és una cosa gens seriosa en política. Excel·lents qualitats morals existeixen en un nombre ínfim de persones, però són les grans masses les que decideixen els desenllaços històrics, masses que tracten amb poca benevolència aqueix escàs nombre de persones, si li són poc grates". En una paraula, el partit no és l'únic factor de l'evolució i, en una gran escala històrica, no és un factor decisiu.

"Succeeix que una nació conquista una altra (continua Lenin en el mateix Congrés, l'últim en què participà) açò és molt simple i comprensible per a qualsevol. Però que succeeix amb la civilització d'aqueixos països? Açò ja no és tan simple. Si la nació que ha fet la conquesta té una civilització superior a la nació vençuda, aquella li imposa la seua civilització; però si succeeix el contrari, la nació vençuda li imposa la seua a la nació conquistadora. ¿No ha passat quelcom semblant en la capital de la R. S. F. S. R., i no succeí que 4.700 comunistes (quasi tota una divisió de la millor entre les millors) s'han vist sotmesos a una civilització estrangera?". Açò fou dit al començament de 1922, i no per primera vegada. La història no la fan alguns homes, (encara que siguen "els millors entre els millors" i, més encara, aqueixos "millors" poden degenerar en el sentit d'una civilització "estrangera", és a dir, burgesa. No sols l'Estat Soviètic pot allunyar-se del camí socialista, sinó que també el partit bolxevic pot, sota condicions històriques desfavorables, perdre el seu bolxevisme.

És amb la clara comprensió d'aquest perill, que nasqué l'oposició d'esquerra, definitivament formada en 1923. Registrant diàriament els símptomes de degeneració, s'esforçà per oposar al termidor amenaçador la voluntat conscient de l'avantguarda proletària. No obstant, aqueix factor subjectiu resultà insuficient. Les "masses gegantines" que, segons Lenin, decideixen els desenllaços de la lluita, estaven cansades per les privacions pròpies del país i per una espera massa prolongada de la revolució mundial. Les masses pergueren l'energia. La burocràcia adquirí avantatges. Dominà l'avantguarda proletària, aixafà el marxisme, prostituí el partit bolxevic. El stalinisme resultà victoriós. Sota la forma d'oposició d'esquerra, el bolxevisme trencà amb la burocràcia soviètica i amb el seu Comintern. Tal és la vertadera marxa de l'evolució.

Certament, en un sentit formal, el stalinisme sorgí del bolxevisme. Encara avui, la burocràcia de Moscou continua anomenant-se partit bolxevic. Si utilitza l'antiga etiqueta del bolxevisme ho fa simplement per a enganyar millor les masses. Tant més llastimosos són els teòrics que prenen la corfa per l'espigot, l'aparença per la realitat. Identificant el stalinisme amb el bolxevisme presten el millor favor als termidorians i, per això mateix, exerceixen un paper reaccionari de forma manifesta.

Amb l'eliminació de tots els altres partits de l'arena política, els interessos i les tendències contradictòries de les diverses capes de la població han de trobar, en major o menor grau, la seua expressió dins del partit dirigent. A mesura que el centre de gravetat polític, es desplaçava de l'avantguarda proletària, cap a la burocràcia, el partit es modificava, tant en la seua composició social com en la seua ideologia. Gràcies a la marxa impetuosa de l'evolució en el curs dels darrers quinze anys, ha patit una degeneració més radical que la socialdemocràcia durant mig segle. La depuració actual traça entre el stalinisme i el bolxevisme no una simple ratlla sagnant, sinó tot un riu de sang.

L'exterminació de tota la vella generació bolxevic, d'una gran part de la generació intermèdia que havia participat en la guerra civil, i també d'una part de la joventut que havia pres més seriosament les tradicions bolxevics, demostra la incompatibilitat, no sols política sinó també directament física, entre el bolxevisme i el stalinisme. Com és possible que hom no veja açò?

STALINISME I "SOCIALISME D'ESTAT"

Els anarquistes, per la seua banda, tracten de veure en el stalinisme, a més del producte orgànic del bolxevisme i del marxisme, el del "socialisme d'estat" en general. Ells consenten en reemplaçar la patriarcal "federació de comunes lliures" de Bakunin, per una federació més moderna de Soviets lliures. Però, sobretot, s'oposen a l'estat centralitzat. En efecte, una branca del marxisme "d'estat", la socialdemocràcia, una vegada arribada al poder ha esdevingut una agència declarada del capital. Una altra, ha engendrat una nova casta de privilegiats. I, clar, l'origen del mal està en l'estat. Considerant açò amb ampli criteri històric, hom pot trobar una mica de veritat en aquest raonament. L'estat, en tant que aparell d'opressió, és, incontestablement, una font d'infecció política i moral. Com l'experiència ho demostra, açò és aplicable també a l'Estat Obrer. En conseqüència, hom pot dir que el stalinisme és el producte d'una etapa històrica, que la societat no ha pogut arrencar-se encara el jupetí de força de l'estat. Però aquesta situació no ens dóna cap element que permeta apreciar el bolxevisme o el marxisme sinó que, només, caracteritza el nivell general de la civilització humana, i, sobretot, la relació de forces entre el proletariat i la burgesia. Després de posar-nos d'acord amb els anarquistes sobre què l'estat, fins i tot l'Estat Obrer, està engendrat per la lluita de classes i sobre

què la verdadera història de la humanitat començarà amb l'abolició de l'estat; queda plantejat davant de nosaltres el problema següent: ¿quins són els camins i els mètodes capaços de menar-nos "al fi dels fins" a l'abolició de l'estat? L'experiència recent testimonia que en tot cas no són els mètodes de l'anarquisme. Els caps de la CNT espanyola, l'única organització anarquista important al món, en l'hora crítica s'han transformat en ministres de la burgesia. Ells expliquen la seua oberta traïció a la teoria de l'anarquisme, per la pressió de les "circumstàncies excepcionals". ¿Però no és aquest el mateix argument que empraren, al seu temps, els caps de la socialdemocràcia alemanya? Certament que la guerra civil no és una circumstància pacífica i ordinària, sinó més bé una "circumstància excepcional". És precisament per a aqueixes "circumstàncies excepcionals", però, que es prepara tota organització revolucionària seriosa. L'experiència espanyola ha demostrat, una vegada més, que hom pot "negar" l'estat en els fullets editats en "circumstàncies normals" i amb permís de l'estat burgès: però també ha demostrat, que les condicions de la revolució no deixen cap lloc per a la negació de l'estat i que, a més a més, exigeixen la seua conquesta. No tenim la intenció d'acusar els anarquistes espanyols de no haver liquidat l'estat expeditivament. Un partit revolucionari, tot i haver-se apoderat del poder (el que els caps anarquistes no han sabut fer malgrat l'heroisme dels obrers anarquistes), no és encara l'amo totpoderós de la societat. Si acusem tan asprament la teoria anarquista, ho fem perquè si se l'ha considerat convenient per a un període pacífic, s'ha hagut de renunciar a ella precipitadament, des que aparegueren les "circumstàncies excepcionals"... de la revolució. Antigament hom podia trobar generals (i s'hi poden trobar sens dubte encara) que pensaven que allò que més llençava a perdre un exèrcit era la guerra. Els revolucionaris que es lamenten que la revolució desbarata la seua doctrina no valen molt més que aquells generals. Els marxistes i els anarquistes estan plenament d'acord, en allò que fa a l'objectiu final, és a dir, amb la liquidació de l'estat. El marxisme roman "estatalista" únicament en la mesura en què la liquidació de l'estat no pot esperar-la hom pel simple fet d'acontentar-se d'ignorar la seua existència. L'experiència del stalinisme no modifica en res l'ensenyança del marxisme, sinó que, per contra, la confirma mitjançant el mètode invers. Una doctrina revolucionària que ensenya el proletariat a orientar-se correctament en una situació determinada i a utilitzar-la activament, no tanca en si, (cal entendre-ho bé), la garantia automàtica de la victòria. Però, per contra, la victòria no és possible sinó gràcies a aqueixa doctrina. A més és impossible representar-se aquesta victòria sota forma d'un acte únic. Cal considerar l'assumpte tenint en perspectiva una extensa època. El primer estat obrer, en basar-se sobre una economia poc desenvolupada (rodejat d'un anell de ferro imperialista) ha esdevingut gendarmeria del stalinisme. Però el vertader bolxevisme ha declarat una guerra sense treva a aqueixa gendarmeria. Per a mantenir-se, el stalinisme està obligat a menar ara, obertament, una "guerra civil" contra el bolxevisme

qualificat de “trotskisme”, no sols a l’URSS sinó, també, a Espanya. El vell partit bolxevic està mort, però el bolxevisme aixeca el cap per tot arreu.

Cercar l’origen del stalinisme en el bolxevisme o en el marxisme és, exactament, la mateixa cosa, en un sentit més general, que voler buscar l’origen de la contrarevolució en la revolució. Sobre aquest esquema s’ha modelat sempre el pensament dels liberal-conservadors i, darrere d’ells, el dels reformistes. A causa de l’estructura de la societat basada en classes, les revolucions sempre han engendrat les contrarevolucions. ¿Açò no ens demostra (pregunta el raonador) que el mètode revolucionari té algun vici intern? No obstant, fins ara, ni els reformistes ni els liberals, han inventat mètodes “més econòmics”. Però, si no és fàcil interpretar tot un procés històric viu, no és, per contra, gens difícil interpretar-lo d’una manera racionalista, la successió de les seues etapes, fent procedir lògicament el stalinisme del “socialisme d’estat”; el feixisme del marxisme; la reacció de la revolució. En una paraula: l’antítesi de la tesi. En aquest domini, com en tants d’altres, el pensament anarquista queda presoner del racionalisme liberal. El vertader pensament revolucionari, és impossible sense la dialèctica.

Els arguments dels racionalistes prenen a vegades, almenys exteriorment, un caràcter més concret. Per a ells el stalinisme no procedeix del bolxevisme en si, sinó dels seus pecats polítics. Els bolxevics, diuen els espartaquistes alemanys, Gorter, Pannekoek, etc., han reemplaçat la dictadura del partit per la de la burocràcia. Els bolxevics han aniquilat tots els partits excepte el seu; Stalin ha estrangulat el partit bolxevic en interès de la camarilla bonapartista. Els bolxevics han fet un acord amb la burgesia; Stalin s’ha convertit en el seu aliat i suport. Els bolxevics han reconegut la necessitat de participar en els vells sindicats i en el parlament burgès; Stalin ha fet amistat amb la burocràcia sindical i amb la democràcia burgesa. D’aquesta manera hom pot continuar raonant tot el temps que vullga. Tanmateix l’efecte que aquests raonaments puguen produir exteriorment, estan absolutament buits. El proletariat només pot arribar al poder per mitjà de la seua avantguarda. La mateixa necessitat d’un poder estatal deriva de l’insuficient nivell cultural de les masses i de la seua heterogeneïtat. La tendència de les masses cap al seu alliberament cristal·litza en l’avantguarda revolucionària organitzada en partit. Sense la confiança de la classe en la seua avantguarda, i sense el suport d’aquesta per aquella, ni tan sols pot plantejar-se la conquesta del poder. És en aquest sentit que la revolució proletària i la dictadura constitueixen l’objectiu de tota la classe, però només sota la direcció de la seua avantguarda. Els Soviets són la forma organitzada de l’aliança de l’avantguarda amb la classe. El contingut revolucionari d’aquesta aliança únicament pot estar donat pel partit. Açò està demostrat per l’experiència positiva de la Revolució d’Octubre i per l’experiència negativa d’altres països (Alemanya, Àustria i últimament Espanya).

Ningú ha demostrat pràcticament, ni tan sols ha tractat d'explicar de forma precisa sobre el paper, com el proletariat podria apoderar-se del poder sense la direcció política d'un partit, que sap el que vol. Si aquest partit sotmet els soviets a la seua acció política, aquest fet canvia tan poc el sistema soviètic com canviaria una majoria conservadora el sistema parlamentari britànic. Quant a la supressió dels altres partits soviètics, no deriva de cap "teoria" bolxevic, sinó que fou una mesura de defensa de la dictadura en un país endarrerit, esgotat i rodejat d'enemics. Els mateixos bolxevics compregueren des del principi, que aquesta mesura, completada amb la supressió de les fraccions a l'interior del mateix partit dirigent, contenia un greu perill. No obstant, la font del perill no estava en la doctrina o en la tàctica, sinó en la debilitat material de la dictadura, en les dificultats de la situació interior i exterior.

Si la revolució hagués triomfat també en Alemanya hauria desaparegut la necessitat de prohibir els altres partits soviètics. És absolutament indiscutible, que la dominació d'un sol partit ha servit jurídicament de punt de partida del règim totalitari stalinista. Però la causa de semblant evolució no rau en el bolxevisme, ni tampoc en la prohibició dels altres partits, com a mesura militar temporània, sinó en la sèrie de derrotes que ha patit el proletariat d'Europa i Àsia.

Igualment ha succeït en la lluita contra l'anarquisme. En l'època heroica de la revolució, els bolxevics marxaren junts amb els anarquistes vertaderament revolucionaris. Molts d'ells foren absorbits pel partit. Més d'una vegada l'autor d'aquestes línies examinà amb Lenin la possibilitat de deixar als anarquistes alguns territoris perquè hi aplicaren, amb el consentiment de la població, les seues experiències de supressió immediata de l'estat.

Però les condicions de la guerra civil, del bloqueig i de la fam, no permeteren l'aplicació de semblants plans. I la insurrecció de Kronstadt? Cal comprendre que el govern revolucionari no podia "regalar-los" als marins revolucionaris, una fortalesa que dominava la capital, pel sol fet que a la rebel·lió reaccionària dels soldats camperols se li hagueren unit alguns dubtosos anarquistes. L'anàlisi històrica concreta dels esdeveniments, no deixa cap lloc per a les llegendes que la ignorància i el sentimentalisme crearen al voltant de Kronstadt, Makhno i altres episodis de la revolució.

És indubtable també que la burocràcia sorgida de la revolució ha monopolitzat en les seues mans el sistema de coerció. Cada etapa de l'evolució, malgrat que siguen tan catastròfiques, com la revolució i la contrarevolució, s'origina en l'etapa precedent, hi té les seues arrels i serva alguns dels seus trets. Els liberals, inclús la parella Webb, sempre han afirmat que la dictadura bolxevic representa només una nova edició del tsarisme. Per això tanquen els ulls davant de detalls com ara l'abolició de la monarquia i la noblesa, el lliurament de la terra als camperols, l'expropiació del capital, la introducció de l'economia planificada, l'educació atea, etc... També el pensament liberal-anarquista, tanca els ulls davant del fet que la revolució bolxevic, amb totes les mesures de repressió,

significava la subversió de les relacions socials en interès de les masses, mentre que, per contra, el colp d'estat termidorià de Stalin, porta en si el reagrupament de la societat soviètica en benefici d'una minoria privilegiada. Està clar que en la identificació del stalinisme amb el bolxevisme no hi ha ni rastres de criteri socialista.

PROBLEMES TEÒRICS

Un dels principals trets del bolxevisme és la seua posició inflexible i fins i tot puntosa, envers els problemes doctrinaris. Els 27 toms de Lenin romandran sempre com a exemple d'una actitud escrupolosíssima envers la teoria. El bolxevisme mai hauria complert la seua missió històrica si no tingués aquesta qualitat fonamental. El stalinisme groller, ignorant i absolutament empíric, presenta sota aquest mateix aspecte el revers del bolxevisme.

Fa més de 10 anys que l'oposició ho declarava en la seua plataforma: "Després de la mort de Lenin, es creen tot un seguit de noves 'teories' amb el sol objecte de justificar 'teòricament' la desviació del grup stalinista del camí de la revolució proletària internacional". El socialista americà Liston Oak, que ha participat de prop en la revolució espanyola, ha escrit últimament: "De fet els revisionistes més extrems de Marx i de Lenin, són ara els stalinistes. El mateix Bernstein no gosà fer ni la meitat del camí que ha fet Stalin en la revisió de Marx". És absolutament cert. És necessari agregar-hi només que en Bernstein hi havia realment necessitats teòriques: tractava conscienciosament d'establir una harmonia entre la pràctica reformista de la socialdemocràcia i el seu programa. La burocràcia stalinista, a més de no tenir res a veure amb el marxisme, és, també, estranya a tota doctrina, programa o sistema. La seua "ideologia" està impregnada d'un subjectivisme absolutament policíac; la seua pràctica, d'un empirisme de la més pura violència. En el fons, els interessos de la casta dels usurpadors, és hostil a la teoria: no pot donar compte a si mateixa ni a ningú del seu paper social. Stalin revisa Marx i Lenin, no amb la ploma dels teòrics, sinó amb les botes de la GPU.

PROBLEMES MORALES

Els fanfarrons insignificants, als que el bolxevisme els ha arrencat les seues caretes, tenen el costum de lamentar-se de l'"amoralitat del bolxevisme". En l'ambient petitburgès d'intel·lectuals, demòcrates, "socialistes", literats, parlamentaris i d'altra gent de la mateixa estofa, hi ha valors convencionals o un llenguatge convencional per a cobrir l'absència de vertaders valors. Aquesta àmplia i bigarrada societat on regna una complicitat recíproca ("viu i deixa viure els altres!") no suporta en la seua pell sensible, el contacte de la llança marxista. Els teòrics que oscil·len entre els dos camps, els escriptors i els moralistes, pensaven i pensen que els bolxevics exageren amb mala intenció els

desacords, són incapaços d'una col·laboració "lleial" i que, a causa de les seues intrigues, trencaren la unitat del moviment obrer. El centrista sensible i susceptible creu, sobretot, que els bolxevics "calumnien", perquè aquests porten el seu pensament fins a les ultimes conseqüències, cosa que ells són incapaços de fer. No obstant, només amb aqueixa preciosa qualitat d'ésser intolerant per a tot el que és híbrid i evasiu, pot hom educar un partit revolucionari perquè les "circumstàncies excepcionals" no els sorprenen d'improvís.

La moral de tot partit deriva, en el fons, dels interessos històrics que representa. La moral del bolxevisme, que conté la devoció, el desinterès, el valor, el menyspreu per tot allò de fals i va (les millors qualitats de la naturalesa humana!) deriva de la seua intransigència revolucionària posada al servei dels oprimits. En aquest sentit, també la burocràcia stalinista imita les paraules i els gestos del bolxevisme. Quan la "intransigència", i la "inflexibilitat" es compleixen per mitjà d'un aparell policíac que està al servei d'una minoria privilegiada, aqueixes qualitats es transformen en una font de desmoralització i de *gangsterisme*. Aquells que identifiquen l'heroisme revolucionari dels bolxevics amb el cinisme burocràtic dels termidorians únicament inspiren menyspreu.

Fins i tot avui en dia, malgrat els dramàtics esdeveniments del darrer període, el mediocre filisteu continua creient que la lluita entre bolxevisme (trotskisme) i el stalinisme, és un conflicte d'ambicions personals o, en el millor dels casos, una lluita entre dues "tendències" del bolxevisme. L'expressió més crua d'aquest punt de vista és la de Norman Thomas, *leader* del partit socialista americà. "No hi ha raó per a creure (escriu en la *Socialist Review* de setembre de 1937, pàgina 6) que si Trotski hagués estat en el lloc de Stalin haurien acabant les intrigues, el complot i el terror de Rússia". I aquest home es creu... marxista.

Amb el mateix fonament es podria dir: "No hi ha raó per a creure que si en el lloc de Pius XI es trobés en el tron de Roma, Norman 1r, l'Església Catòlica es transformaria en un reducte socialista". Thomas no comprèn que es tracta no d'un matx entre Stalin i Trotski, sinó d'un antagonisme entre la burocràcia i el proletariat. Per cert que en l'URSS la capa dirigent està obligada a adaptar-se a l'herència revolucionària que encara no està completament liquidada, preparant al mateix temps un canvi en el règim social, per mitjà d'una guerra civil declarada ("depuració" sagnant, exterminació en massa dels descontents). Però a Espanya la camarilla stalinista es presenta des d'ara mateix obertament com el refugi de l'ordre burgès contra el socialisme. La lluita contra la burocràcia bonapartista es transforma, davant dels nostres ulls, en lluita de classes: dos móns, dos programes, dues morals. Si Thomas pensa que la victòria del proletariat socialista sobre la casta abjecta dels opressors, no regenerarà políticament i moral el règim soviètic, demostra amb això que, malgrat totes les seues reserves, les seues tergiversacions i els seus piadosos sospirs, es troba molt més prop de la burocràcia stalinista que no dels obrers revolucionaris.

Igual que aquells que denuncien l'“amoralisme” dels bolxevics, Thomas és simplement un estrany de la moral revolucionària.

LES TRADICIONS DEL BOLXEVISME I LA IV^a INTERNACIONAL

Per als “esquerrans” que, alhora que ignoren el bolxevisme, tracten de “tornar” al marxisme, tot es redueix simplement a alguns remeis aïllats: *boicotejar* els antics sindicats, *boicotejar* el parlament crear “vertaders” soviets. Tot això podia semblar extraordinàriament profund en la febra dels primers dies que seguiren la guerra. Però avui, a la llum de l'experiència patida, aquestes “malalties infantils” han perdut tot interès fins i tot en el seu caràcter de curiositats. Els holandesos Gorter i Pannekoek, els “espartaquistes” alemanys i els bordighistes italians, han manifestat la seua independència respecte al bolxevisme, oposant als seus trets, un dels seus artificialment engrandits. D'aqueixes tendències d'“esquerra” no en queda res, pràcticament ni teòrica: prova directa, però important, que per a la nostra època el bolxevisme és *l'única forma del marxisme*.

El partit bolxevic ha demostrat, en l'acció, la combinació de suprema audàcia revolucionària i de realisme polític. Per primera vegada ha establert entre l'avantguarda i la classe l'única relació capaç d'assegurar la victòria. L'experiència ha demostrat que la unió del proletariat amb les masses oprimides de la petita burgesia de les ciutats i dels camps, únicament és possible amb la derrota política dels partits tradicionals de la petita burgesia. El partit bolxevic ha ensenyat al món sencer com es realitza la insurrecció armada i la presa del poder. Els que oposen una abstracció de soviets, a la dictadura del partit, haurien de comprendre que únicament gràcies a la direcció dels bolxevics, els soviets s'elevaren del pantà reformista al paper d'òrgans de l'estat proletari. En la guerra civil el partit bolxevic ha realitzat una justa combinació de l'art militar amb la política marxista. Encara que la burocràcia stalinista aconseguís arruïnar les bases econòmiques de la nova societat, l'experiència de l'economia planificada, realitzada sota la direcció del partit bolxevic, queda per sempre en la història com una escola superior per a tota la humanitat. Únicament no veuen tot açò els sectaris, que ofesos pels colps rebuts, han girat l'esquena al procés històric.

Però açò no és tot. El partit bolxevic ha pogut fer un treball “pràctic” tan grandios, únicament perquè tots els seus passos estaven il·luminats per la llum de la teoria. El bolxevisme no l'ha creada: ha estat fornida pel marxisme. Però el marxisme és la teoria del moviment i no del repòs i només accions realitzades en una escala històrica grandiosa, podien enriquir la teoria. Per l'anàlisi de l'època imperialista com a època de guerres i de revolució; de la democràcia burgesa en el període de decadència del capitalisme; de la relació entre la vaga general i la insurrecció; del paper del partit, dels soviets i dels sindicats en l'època de la revolució proletària; de la teoria de l'estat soviètic; de l'economia

de transició; del feixisme i del bonapartisme a l'època de descomposició capitalista; en fi, per la seua anàlisi de la degeneració del mateix partit bolxevic i l'estat soviètic, el bolxevisme ha aportat al marxisme una contribució preciosa. Que se'ns diga una altra tendència que haja agregat quelcom essencial a les conclusions i a les generalitzacions del bolxevisme. Vandervelde, De Brouckere, Hilferding, Otto Bauer, Léon Blum, Ziromsky, etc., sense parlar del major Attleey i de Norman Thomas viuen teòricament i política de les relíquies del passat. La degeneració del Comintern s'expressa en la forma més brutal en el fet que ha caigut teòricament al nivell de la II Internacional. Els grups intermediaris de tota índole (Independent Labour Party d'Anglaterra, el POUM i els seus semblants) tornen a adaptar setmanalment, per a les seues necessitats del moment, les molles de Marx i de Lenin. Els obrers no aprendran res entre aquesta gent.

Només els constructors de la IV Internacional, en adoptar les tradicions de Lenin i Marx, han pres una actitud seriosa respecte a la teoria. Que els filisteus es burlen perquè vint anys després de la Revolució d'Octubre, els revolucionaris s'han vist reduïts a les tasques d'una modesta preparació de propaganda.

En aquest aspecte, com en altres, el gran capital és molt més perspicaç que els filisteus petitburgesos que es consideren "socialistes" o "comunistes". No és de franc que la qüestió de la IV^a Internacional no desapareix de les columnes de la premsa mundial. La imperiosa necessitat històrica d'una direcció revolucionària, assegura a la IV^a Internacional ritmes excepcionalment ràpids en el seu desenvolupament. El fet que no s'ha format fora del gran camí de la història, sinó que ha sorgit orgànicament del bolxevisme, és la garantia més important dels seus èxits futurs.

29 d'agost de 1937